

βδομον ἔτος, διὰ χειρὸς Μανουήλ Τζυκανδύλη. Περιῆλθε δ' ὁ κώδιξ οὗτος ἔπειτα εἰς Μανουήλ τὸν Σπανδουνίδην, ὅστις καὶ προσέθηκεν ἐν τέλει ὀκτώ στίχους «Εἰς τὸν θανόντα Δημήτριον Καντακουζηνόν, δομέστικον καὶ τελώνην καλούμενον σεχτάνην»¹.

β') ἐν ἔτει 1302 τὸν ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ λαμπρὸν κώδικα τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου & 138 inf. εἰς μέγα σχῆμα (39,9 × 27,6), οὗ σώζεται μόνον τὸ ἀπὸ τετραδίου μα' καὶ ἐξῆς μέρος, ἐκπεσόντων τῶν προηγουμένων τετραδίων. Ἐν φ. 305⁶ ἀναγινώσκομεν τάδε· Ἐγρᾶφη καὶ ἐτελειώθη ἡ βίβλος ἡδε κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐν τῷ κάστρῳ Μιζιῦθρῷ ἐξόδῳ τε καὶ συνδρομῇ καὶ συνεργίᾳ κυροῦ Δημητρίου τοῦ Κασανδρηνοῦ, κόπῳ δὲ καὶ γραφῇ Μανουήλ τοῦ Τζυκανδύλη ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ ζ' ἡμέρᾳ Πέμπτη Ἰνδικτιῶνος πεντεκαδεκάτης τοῦ ς⁸ ω⁸ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους². Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι περιέχονται τὰ διδακτικώτατα ἐπιγράμματα τοῦ ἀρχιατροῦ Κωνσταντίνου Ἀμαντειανοῦ εἰς ἔργα τέχνης κατασκευασθέντα ἐν Πελοποννήσῳ δαπάναις τοῦ Νικηφόρου Κανάβῃ ἢ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας Κασανδρηνῆς τῆς Καναβίνης τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Δομινίκου Bassi³. Ἦτο δὲ ἡ Μαρία Κασανδρηνὴ αὕτη πιθανῶς θυγάτηρ τοῦ δαπανήσαντος πρὸς γραφὴν τοῦ κώδικος Δημητρίου Κασανδρηνοῦ τοῦ Θεσσαλονικέως, ὅστις ἦτο τῶν ἐπιφανῶν ἀρχόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ θαῦμα τῆς γερουσίας, καθ' ἃ ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ Ἀμαντειανοῦ ἐν τέλει τοῦ κώδικος. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δ' ἐπιγράμματος διδασκόμεθα, ὅτι οὗτος ἠκολούθησε τὸν αὐτοκράτορα Καντακουζηνόν πλεύσαντα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀπέθανεν

¹ Ἀρχιμανδρίτου Βλαδιμήρου Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης Μόσχας (ῥωσιστί). Ἐν Μόσχᾳ. 1894 σ. 286.

² *Martini-Bassi Catalogus codicum graecorum bibliothecae Ambrosianae* Τόμ. Β' σ. 1073 μετὰ τινῶν μικρῶν διαφορῶν.

³ *Sette epigrammi greci inediti* ἐν τῇ *Rivista di Filologia e d' Istruzione classica* Τόμ. ΚΓ' τεύχ. γ' (καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει).

ἐν Μυστρᾷ, ἄγων τὸ ἑβδομηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, ὡς μοναχὸς μετονομασθεὶς Δανιήλ¹.

Τὸν αὐτὸν δὲ Νικηφόρον Κανάβην τὸν πιθανῶς γαμβρὸν τοῦ Κασανδρηνοῦ γινώσκομεν καὶ ἐκ κώδικος γραφέντος μὲν κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν μονῇ τῶν Μαγκάνων, ἀφιερωθέντος δ' εἶτα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Μυστρᾷ μονὴν τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ. Εἶνε δὲ ὁ κώδιξ οὗτος ὁ ὑπ' ἀρ. 47 τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (Regius 224), γεγραμμένος ἐπὶ περγαμηνῆς τῷ 1364, περιέχων δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸν Πραξαπόστολον, τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ἐν τούτῳ (φ. 444^a) φέρεται τὸ σημεῖωμα τὸδε· Ἡ παροῦσα θεία βίβλος ἐγράφη μὲν καὶ ἐτελέσθη κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν, ἐν τῇ σεβασμίᾳ τῶν Μαγκάνων μονῇ, κατὰ τὸ 5ωοβ' ἔτος, ἐδόθη δὲ καὶ ἀφιερῶθη παρ' ἐμοῦ Νικηφόρου τοῦ Κανάβη τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ ἐν τῷ τοῦ Μυζιθρᾶ τῆς Λακεδαίμονος κάστρω, περιέχουσα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Πραξαπόστολον καὶ τὸ Ψαλτήριον μετὰ τῆς αὐτοῦ προῦθεωρίας καὶ τὴν τοῦ Θεολόγου Ἀποκάλυψιν². Καὶ τίς μὲν ὁ γράψας τὸν κώδικα δὲν λέγει τὸ σημεῖωμα· ἀλλ' ἴσως ἢ παρασιώπησις τοῦ ὀνόματος τοῦ βιβλιογράφου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ ῥητὴ μνεῖα τοῦ Νικηφόρου Κανάβη ὡς ἀφιερῶσαντος τὸν κώδικα καθιστάνει οὐκ ἀπίθανον, ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ τε γράψας καὶ ὁ ἀφιερῶσας αὐτόν. Οὐχ ἤττον παρατηρῶ, ὅτι τοιαύτη δὲν εἶνε, καθ' ἃ φαίνεται, ἡ γνώμη τοῦ κ. Omont, ὅστις δὲν ἀνέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Κανάβη ὡς βιβλιογράφου³.

γ') τὸν ἐν ἔτει 1362 γραφέντα βομβύκινον κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης 135 (Regius 1830) περιέχοντα

¹ Bassi ἐνθ' ἀν. χωριστοῦ τεύχους σ. 9.

² Omont Fac-similés des manuscrits grecs datés de la Bibliothèque Nationale du IX^e au XIV^e siècle. Ἐν Παρισίοις. 1890 σ. 21 ἐν ἔτει 1364.

³ Omont Inventaire sommaire Τόμ. Α' σ. 8. Οὐδ' ἐν τῇ Introduction ἀναγράφει τὸν Κανάβην ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σ. XXXVI καὶ XLVIII μετὰ τῶν βιβλιογράφων,

σειράν εἰς τὸν Ἰωβ, οὗ ἐν φ. 247⁵ φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε·
Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ [χειρὸς] Μανουήλ τοῦ Τζυ-
κανδήλη κατὰ μῆνα *** τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος τ[οῦ]
ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔ[τους]¹.

δ) τὸν ἐν ἔτει 1369 γραφέντα κώδικα τῆς Ἐθνικῆς βιβλιο-
θήκης τῶν Παρισίων ὑπ' ἀρ. 1241 (Regius 1370), περιέχοντα
τοῦ Προχόρου Κυδώνη τὴν συγγραφὴν περὶ τοῦ Θαβωρίου
φωτὸς καὶ τὰ τοῦ Ἰωάσαφ Καντακουζηνοῦ ἀντιρρητικὰ πρὸς
Πρόχορον μετὰ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐκ Λατίνων πατριάρ-
χην Παῦλον κατὰ τῆς αἰρέσεως Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου².
Ἐν αὐτῷ (φ. 226⁶) ἀναγινώσκομεν τὸ σημεῖωμα τόδε· Ἡ
παροῦσα βίβλος ἐγράφη ἐν τῷ Μυζιθρᾷ διὰ χειρὸς Μανουήλ
Τζυκανδήλη κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τῆς ὀγδῆς ἰνδικτιῶνος
τοῦ ἑξῶς ἔτους³.

ε) τὸν ἐν ἔτει 1370 γραφέντα ὑπ' ἀρ. CCCCLI κώδικα τῆς
ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὴν Ἀρριανοῦ Ἀνάβασιν
Ἀλεξάνδρου, ἐν ᾧ σημειοῦνται τάδε· Ἡ παροῦσα βίβλος
ἐγράφη ἐν τῷ Μυζιθρᾷ διὰ χειρὸς Μανουήλ τοῦ Τζυκανδήλη
κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς ὀγδῆς ἰνδικτιῶνος τοῦ ὀκτακοσιοστοῦ
ἑβδομηκοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους⁴.

ς) τὸν ἐν ἔτει 1374 γραφέντα κώδικα C 27 τῆς ἐν Ζυρίχῃ
τῆς Ἑλβετίας Ἀστικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα Ἰωάννου
Καντακουζηνοῦ τὴν Ἀπολογία τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὰ
κατὰ Ἰουδαίων, οὗ ἐν φ. 390⁶ φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε

¹ *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 71. — *Omont Fac-similés des manuscrits grecs* κτλ. ἐνθ' ἀν. σ. 17. Πλν. LXXXVI-LXXXVII, ἐν ᾧ πανομοιότυπον τῆς γραφῆς τοῦ Τζυκανδήλη. — *Karo-Lietzmann Catalogus graecorum* ἐν *Göttinger Nachrichten Phil. Hist. Classe* 1902 σ. 330.

² *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 72. — *Omont Inventaire sommaire* Τόμ. Α' σ. 275.

³ *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 72. — *Omont Fac-similés des manuscrits grecs* κτλ. σ. 18. Πλν. XCIII.

⁴ *Hardt Catalogus codicum manuscriptorum graecorum Bibliothecae regiae Bavaricae* Τόμ. Δ' σ. 407.

+ Ἐγγραφή καὶ ἐτελειώθη συνάρσει καὶ βοήθειᾳ ἢ παροῦσα βίβλος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, διὰ χειρὸς Μανουήλ Τζυκανδύλη, κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς ιβ' ἰνδ. τοῦ ρωπβ' ἔτους¹.

Τῶν κωδίκων τούτων ὁ ὑπ' ἀρ. α', ἐν ᾧ δὲν γίνεται μνεία τοῦ Μυστρᾶ, ἐγγραφή ῥως ἀλλαχοῦ πρὸ τῆς εἰς Μυστρᾶν μεταβάσεως τοῦ Μανουήλ Τζυκανδύλη ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου βλέπομεν αὐτὸν μετὰ τὸν Μυστρᾶν τῷ 1374 (κῶδιξ ε').

Ὁ Μανουήλ Τζυκανδύλης εἶνε βεβαίως αὐτὸς ἐκεῖνος οὗ ποιεῖται μνείαν ὁ Δημήτριος Κυδώνης ἐν τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ τῶν ἐν τῷ κώδικι Βυρνεϊανῶν 75 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου ἐπιστολῶν, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν βασιλέα, πιθανῶς τὸν Μανουήλ Παλαιολόγον, ἐν ᾗ λέγονται τάδε· *Εἴτ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοήσω καὶ καταφρονοῦμενος ὧν ὁ βασιλεὺς μέμνηται μετ' ἐκείνων ἐμαυτὸν ἀριθμήσω; καὶ τίνα ἂν δικαίως; ὁ δὲ νοῦς σοι ποῦ; ὁ Τζυκανδύλης ἔροιο πρὸ ἐμοῦ ἢ οὐδ' ἂν τῆς φίλης αὐτῷ φωνῆς εἰκότως μοι μεταδοίη οὕτως ἀναισθητοῦντι περιφανῶς.*

Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ πιθανώτατα Τζυκανδύλην ἀπευθύνονται καὶ τρεῖς τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑπὸ τοῦ Krumbacher κληθείσης Φλωρεντινῆς συλλογῆς, ἣν περιέχει ὁ Λαυρεντιακὸς κῶδιξ S. Marco 356 καὶ ὁ Μονάχειος 198². Οὐδ' εἶνε ἀπλῆ σύμπτωσης, ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Τζυκανδύλην, οὐ ἐν τῇ Φλωρεντινῇ συλλογῇ δὲν φέρεται τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα, ἀναφέρονται εἰς παράκλησιν περὶ ἀποστολῆς μέλανος. Τούτων ἢ

¹ *Omont* Catalogue des manuscrits grecs des bibliothèques de Suisse ἐν τῷ Centralblatt für Bibliothekswesen Τόμ. Γ' (1886) σ. 443 Καὶ ἔχει μὲν παρ' αὐτῷ τὸ σημεῖωμα οἷον ἀντεγγραφή ἀνωτέρω, ἀλλὰ φαίνεται μετὰ τὸ ἐτελειώθη ἐκπεσοῦσα ἡ λέξις θεοῦ.

² Ἴδε τὴν βραχεῖαν περιγραφὴν τοῦ Φλωρεντινοῦ κώδικος ὑπὸ *Rostagno* ἐν *Studi italiani di filologia classica* (1893) σ. 186 καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἀρχὰς αὐτῶν κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Μονάχου παρὰ τῷ *Hardt* *Catalogus codicum graecorum bibliothecae regiae Bavaricae* Ἐν Μονάχῳ. 1806 Τόμ. Β' σ. 287 κ. ἑ. Πρὸς. *Krumbacher* *Byzantinische Literaturgeschichte* σ. 485 (ἑλλ. μεταφράσεως *Γ. Σωτηριάδου* Τόμ. Β' σ. 154),

μὲν πδ' ἐπιγραφομένη «Τῷ Τζυκανδήλῃ» ἔχει κατὰ τὸ ἐμὸν ἀπόγραφον ὧδε¹. Τοσοῦτον ἐνδιαθέτως οἶδά² σε ἡμᾶς φιλοῦντα καὶ μαρτυρεῖν ἠδέως προθυμοῦμαι, ὥστε οὐ μόνον μέλανος ἀρίστου ἀμοιροῦντας ἔτοιμόν σε εἶναι παρασκευάσαι³ εὐτυχῆσαι, ἀλλὰ καὶ μεγάλων καὶ ὑπὲρ δύναμιν πολλῶν, εἰ κατὰ σὴν γε μόνον⁴ ἔστι δύναμιν⁵ διατειναίμην ἂν ἔγωγε. Ὡς δ' οὕτως περὶ τὸ ῥηθὲν ἔχομεν, αὐτό φασι δείξει. Εἰς δὲ τὸν Τζυκανδήλην, ἀποκνοῦντα νᾶπροστείλη τὸ ζητηθὲν μέλαν ἔνεκα φειδωλίας καὶ ἀξιοῦντα πληρωμὴν ἐπὶ προφάσει πενίας, ὁ ἀνώνυμος ἐπιστολογράφος ἔγραψε τὴν φλύαρον πε' ἐπιστολήν, ἐν ἣ ἡ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιστέλλει καὶ τὰ ἐξῆς· Βιβλίον μεταγράφων καὶ μέλανος ἀπορῶν, πρὸς δὲ καὶ καιροῦ τοῦ τοῦτο⁶ ἡ δημιουργήσοντος, ἵνα μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν θησαυρίσας δόξω ἀνθρακας, παρ' ἐκείνων οὐκ ἠθέλησα λαβεῖν, ἀνθρώπων πονηρία συζώντων⁷ καὶ τὸ ἀπατᾶν περὶ πλείστου τιθεμένων καὶ τὸ εὐορκεῖν ζημίαν οὐ μικρὰν οἰομένων καὶ τὰ ψευδῆ λέγειν κέρδους οὐ μικροῦ ἀξίον ποιουμένων καὶ ἀπλήσιως αἰειδήποτ' ἔχόντων. Καὶ γὰρ δὴ πάντων τῶν εἰς χρεῖαν τελούντων ἀπασιν ἀνθρώποις ἔχοντες θησαυροὺς, καὶ τούτων τὰ μὲν κρείττω φυλάσσοντες, τὰ δὲ ἥτιονος μοίρας εἰς ὄψιν τοῖς βουλομένοις ἔδωκτες, κἀθῆνται πομπεύοντες ἀτεχνῶς μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῷ κτήματι καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας πολλάκις μηδ'⁸ ἐπαίοντας διου χάριν ἀνερευνῶσι μέρος τῆς ἀγορᾶς καθεστήκασι καὶ προσφέρουσι τυχὸν ἀκούσαντες μέλανος ἐξ ὑέλου ἄγγη, περὶ τὰ τέλη τούτων ἰὸ μέλαν ἔχοντα, ὡς πολλάκις μηδ' ἔξαρκεῖν τῇ χρεῖᾳ, εἶτα καὶ⁹ ὄρκους¹⁰ προσφέρουσι δεινοτάτους, μακρὸν τοῦ μέλανος ἔπαινον πλέξαντες, ὡς εἶη πάντα ὑπερνικῶν, ὡς μητ' ἔχειν τοῦ φαινομένου τούτου πλεόν ἕτερον, μήτε δύνασθαι τοῦτο¹¹ δημι-

¹ Λ = Λαυρεντιακός κώδιξ. Μ = Μονάχειος κώδιξ

ἀσκευᾶσαι ΛΜ ⁴ σὴν γε μόνον Μ: σὲ μόνον Λ

⁶ τοῦτον ΛΜ ⁷ συζώντων Μ: ζώντων Λ

⁹ εἶτα τί ΛΜ ¹⁰ ὄρκους Μ: ὄρκους Λ

² οἶδα ΛΜ

³ παρα-

⁵ δύναμιν Μ: δύμαμιν Λ

⁸ (καὶ κατωτέρω) μηδ' ΛΜ

¹¹ τοῦτον ΛΜ

μουργῆσαι, τοῦ καιροῦ ἐναντιουμένου καὶ τοῦ ἡλίου πολὺ τοῦ πρὸς ὄρθας βάλλειν ἀφροστηκότος, περὶ τὰ τέλη, τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ τὴν διατριβὴν ποιουμένου.... Ἐν δὲ τῇ πθ' ἐπιστολῇ « ἸϜ Ἰζυκανδήλη » ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν... μέλανος γὰρ ἀποροῦντες οὐ τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς ἅπαντας ὄντος¹, ἀλλὰ² τοῦ παρὰ σοὶ καὶ οὐκ οἶδα εἰ καὶ σὺν ὀλίγοις, παντελῶς ἐν ἀπόρῳ τελοῦμεν, τοῦτο δὴ πάσχοντες ὑπὸ τοῦ καιροῦ· ὅς δὴ καὶ τὸν τούτου αἴτιον ἡλιον ὡς διὰ κατόπτρου τοῖς ὄραν ἐφριεμένοις φαίνεσθαι ποιεῖ... Τοιγαροῦν μέχρι νῦν οὕτω στενοχωρούμενοι καὶ τοῦ παρὰ σοὶ δοθέντος τὰδελφῶ μέλανος φειδόμενοι, καὶ νῦν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ τοιούτου γενόμενοι, σιωπὴν ἂν παντάπασιν ἤροῦμεθα³, φεύγοντες εὖ μάλα τὰς παρὰ σοῦ εἰρωνείας⁴, εἰ μὴ ὁ κλεινὸς ἀδελφός, ὁ τοῦ γένους ἡμῶν κλάδος εὐειδής, ὁ χρυσοῦς, ὁ μέλιτος ἐπώνυμος ἐγκείμενος ἐζήτει χρήζαν. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἀκούσας φειδωλίας⁵ καὶ παθῶν ὑπ' εἰρωνείας⁶, ὅμως παρὰ σοῦ τὸ μέλαν ἔχοντος ζητῶν οὐ παραιτοῦμαι. Καὶ γὰρ ἂν ἀδικοίην⁷ ἑμαυτὸν τε καὶ σὲ μὴ τοῦτο ποιῶν. Τοιγαροῦν καὶ τουτονί σοι τὸν παρεστῶτα πέμπω οὕτως⁸ αἰτοῦντα ὥστε καὶ τὰς ἀναβολὰς σοὶ πάσας λύοντα. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶνε ἀξιολογώταται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς σπάνιος τῆς καλῆς μελάνης, καὶ ἐνθυμίζουσιν ἡμᾶς τὰ ἐν τινι ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Wernher von Tegernsee λεγόμενα *Audiví apud vos haberi incaustum, pro quo rogate dominos, ut ex parte sua quisque aliquid mihi transmittat* καὶ τὸ παράπονον τοῦ Πετράρχου μὴ εὐρίσκοντος καλὸν μέλαν ἐν Λεοδίῳ, τῇ βελγικῇ Liège⁹. Εἶνε δ' ἐξαίρετος προσθήκη εἰς τὰ περὶ παρασκευῆς τοῦ μέλανος οὐχὶ διὰ τῆς

¹ Μετὰ ταῦτα δύο στίχοι διαγεγραμμένοι ἐν οἷς διακρίνονται τάδε· ἀλλ... ἀλλὰ τοῦ παρὰ σοὶ ὄφρα (;) πάντας ὄντος τοσ Λ ² ἀλλὰ Μ: λλά Λ ³ ἤροῦμεθα Λ: εἰροῦμεθα Μ ⁴ εἰρωνείας Λ: εἰρωνείας Μ ⁵ φειδωλίας Λ: φειδωλείας Μ

⁶ ὑφ' εἰρωνείας Λ: ὑφειρωνείας Μ ⁷ ἂν ἀδικοίην Μ: ἀνδικοίην Λ

⁸ οὕτω ΛΜ

⁹ *Wattenbach* Das Schriftwesen im Mittelalter. Ἔκδ. γ'. Ἐν Λειψίᾳ. 1896 σ. 240 καὶ 241.

ὑπὸ πυρὸς καύσεως, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ λέξις ἔγκανστον (λατινιστὶ encaustum, ὁπόθεν τὸ ἀρχαῖον γαλλικὸν enque, παραφθαρὲν ἔπειτα εἰς τὸ encre, τὸ βοημικὸν inkoust, τὸ ἰταλικὸν inchiostro καὶ τὸ ἀγγλικὸν ink), ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκθέσεως ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου¹. Ἀξιόλογος δὲ εἶνε καὶ ἡ μαρτυρία περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ μέλανος ἐντὸς ὑελίνων ἀγγείων ὀλίγον μόνον περιεχόντων ὑγρόν. Τέλος δ' ὁ ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν ἐπιστολῶν μνημονευόμενος μέλιτος ἐπώνυμος εἶνε Μελιτηνιώτης τις, ἄγνωστον μέλος τῆς τοῦτο τὸ ὄνομα φερούσης γνωστῆς τοῦ Βυζαντίου οἰκογενείας. Ἐν δὲ μόνον δὲν γίνεται σαφές, ἂν ὁ Τζυκανδῆλης, καθ' ὃν χρόνον ἐγράφησαν αἱ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαί, διέτριβεν ἤδη ἐν Μυστρᾷ, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἔπειθεν ἡμᾶς, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἢ ἐκεῖ που πλησίον ἔζη καὶ ὁ ἐπιστολογράφος, ἢ μᾶλλον ἀλλαχοῦ, καὶ δὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πλὴν δὲ τῶν κωδίκων τῶν γραφέντων ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Τζυκανδῆλη καὶ ἀνωτέρω ἀναγραφέντων φέρεται καὶ ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ κώδικι 10 τοῦ Pluteus LXXIV, περιέχοντι συγγραφὰς τοῦ Γαληνοῦ, σημείωμα καθ' ὃ οὗτος ἐγράφη ὑπὸ

δλ

Τζυκαν τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα².

Καὶ ἄλλοι δὲ ἄνδρες, φέροντες τὸ ἐπώνυμον Τζυκανδῆλης, ὑπῆρξαν βιβλιογράφοι.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔχομεν τὸν Ἰωάννην Τζυκανδῆλην, ὑπάρχοντα τῶν ἐξ βιβλιογράφων τῶν γραψάντων κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα τὸν σύμμικτον κώδικα 115 τῆς ἐν Μαδρίτῃ

¹ Πρὸβλ. τὴν συνταγὴν «Περὶ μελανίου μαύρου εἰς χαρτῖα βομβίκινα», ἣν ἐξέδωκα ἐν τῷ ἐμῷ Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγίᾳ. 1895. Τόμ. Α' σ. 313 ἀρ. 3451,2. — Θόμπωνος Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς παλαιογραφίας κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις 1903 σ. 95.

² Bandini Catalogus codicum manuseriptorum bibliothecae Mediceo-Laurentianae. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1770. Τόμ. Γ' σ. 97.

Βασιλικῆς βιβλιοθήκης. Ἐγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ Τζυκανδήλη τὸ μέρος τοῦ κώδικος τὸ περιέχον λόγους τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου· ἐν τέλει δ' ἐνὸς αὐτῶν ἐν φ. 155⁶ φέρεται γεγραμμένον χειρὶ τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρως τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου Ἰωάννου τοῦ Τζυκανδήλη. Ὁ δὲ τοὺς κώδικας τῆς ἐν Μαδρίτη βιβλιοθήκης περιγράψας Iriarte¹ εἰκάζει, ὅτι ὁ Ἰωάννης Τζυκανδήλης ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Μανουήλ. Ἀλλὰ δὲν γινώσκωμεν, ἂν οὗτος ἔζησεν ἐν Μυστρᾷ, καθ' ἃ καὶ ὁ Μανουήλ. Ἐν δὲ τῷ κώδικι Philos. XXXVII (Lambecius) τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντι διαφόρους συγγραφὰς τοῦ Ἀριστοτέλους, εὐρίσκεται ἐν φ. 223^α τὸ σημείωμα τὸδε τοῦ ἔτους 1446: Δημήτριος ὁ Κυκανδύλης ἔγραψε².

Συγγένειαν δὲ τῶν Τζυκανδηλαίων πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς καὶ τοὺς Δούκας ἀπὸ μητρὸς ἰσως δεικνύουσιν οἱ δύο στίχοι, δι' ὧν τελευτᾷ τὸ τοῦ Μανουήλ Φιλῆ Ἐπίγραμμα εἰς ναὸν ἐν ᾧ ἡ τῆς Θεομήτορος κοίμησις, ἔχοντες ὧδε·

Κομνηνοφυῆς ταῦτά σοι Τζυκανδύλης
Δημήτριος καὶ Δούκας εὐνοίας χάριν³.

Τέλος δὲ σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ φ. 300⁶ τοῦ κώδικος 19 τοῦ Pluteus XXXII τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης φέρεται χειρὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος τὸ σημείωμα Ἀλέξιος ὁ Ἀτζικαντήλης⁴. εἶνε δὲ οὗτος πιθανῶς ἀναγνώστης τις τοῦ κώδικος ἐκείνου τοῦ περιέχοντος σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ. Ἄξιος δὲ προσοχῆς εἶνε ὁ διάφορος τύπος τοῦ

¹ Regiae bibliothecae Matritensis codices graeci mss. Ἐν Μαδρίτη. 1769 σ. 460.

² Lambecius Commentariorum de augustissima bibliotheca Caesarca Vindobonensi liber septimus Ἐν Βιέννῃ. 1781 σ. 164. Ἐσφαλμένως παρὰ τῷ Buhle (Aristotelis opera omnia. Biponti. 1794 Τόμ. Α' σ. 181 ἀρ. XXXVII) καὶ παρὰ τῷ Gardthausen (Griechische Paläographie Ἐν Λειψία. 1879 σ. 319 καὶ 329) ὁ βιβλιογράφος οὗτος λέγεται Lycandyla.

³ E. Miller Manuelis Plutae carmina. Ἐν Παρισίοις. 1857 Τόμ. Β' σ. 135.

⁴ Bandinè ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 458 ἐν σημ.

οἰκογενειακοῦ ὀνόματος. Τὴν δ' ἐνταῦθα παρατηρουμένην προσθήκην τοῦ Α εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῷ Ἀκροκόνδειλος ἀντὶ τοῦ ἄλλως φερομένου Κροκόδειλος.

10.

Λεῶνος ε'. — Ματθαῖος Λαμπούδης.

Πελοποννήσιον μὲν καλεῖ ἑαυτὸν συνήθως ὁ Ματθαῖος Λαμπούδης, ἀλλ' ἦτο πιθανῶς Λακεδαιμόνιος.

Ἐγραψε δὲ πολλοὺς κώδικας, ὧν γινώσκω τοὺς ἑξῆς:

α') τὸν ὑπ' ἀρ. 11 (a. V, 2, 11) τῆς ἐν Μοδένῃ Ἀτεστίας βιβλιοθήκης (Estense), γεγραμμένον ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ περιέχοντα τὰ Ἐρωτήματα Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Ἐν φ. 84⁶ γέγραπται διὰ κοκκίνων γραμμάτων τὸ ἑξῆς σημεῖωμα· *Τῷ συντελετῇ τῶν καλῶν, θεῷ χάρις: + Ματθαῖος σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος*¹. Ὁ αὐτὸς κώδιξ περιλαμβάνει ἐν φ. 99⁶ κρυπτογραφικὰ τινὰ καὶ βραχυγραφικὰ σημειώματα τοῦ αὐτοῦ, περὶ ὧν θέλω γράψαι ἄλλοτε. Εἶνε δὲ ὁ κώδιξ γεγραμμένος μετ' ἀκριθείας ἅμα καὶ κομψότητος, ὡς ἔγνω ἐξ αὐτοψίας.

β') τὸν ὑπ' ἀρ. GCCXX κώδικα τῆς ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὴν συγγραφὴν Θεμιστίου εἰς τὰ Ἀριστοτέλους περὶ ψυχῆς. Φέρεται δ' ἐν αὐτῷ τὸ σημεῖωμα τόδε· *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφα ἐν τῇ Φλορεντία*².

γ') τὸν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Οὔτινου (Udine)

¹ Ἴδε καὶ *Puntoni* Indice dei codici greci della Biblioteca Estense di Modena ἐν *Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Δ' (1896) σ. 388. Πρβλ. *Allen Notes on greek manuscripts in Italian libraries*. Ἐν Λονδίῳ. 1890 σ. 5. Ὁ κώδιξ ἔχει συντελετῇ, ὡς ὀρθῶς γράφει καὶ ὁ *Puntoni*, οὐχὶ δὲ συντελεστῇ, ὡς ὁ *Allen*.

² *Hardt Catalogus* . . . Τόμ. Γ' σ. 318.

κώδικα ὑπ' ἀρ. 4, περιέχοντα τὴν συγγραφὴν Ἀριστοτέλους περὶ φυγῆς καὶ ἄλλα τινά. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου γέγραπται τὸδε τὸ σημεῖωμα· *Ματθαῖος τὸ ὄνομα Λαμπούδης σεβαστὸς ὁ Πελοποννήσιος γέγραφα ἐν τῇ Φλωρεντία*¹.

δ) τὸν ἐν Παρίσιος κώδικα ὑπ' ἀρ. 2835², γέγραμμένον μέρος μὲν ἐπὶ χάρτου, μέρος δ' ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ περιέχοντα τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου. Τοῦτον ἔγραψεν ἐπὶ μέρους ὁ Λαμπούδης.

ε) τὸν Βατικανικὸν Παλατῖνον 246, περιέχοντα τὴν Ἰλιάδα, ἐν ᾧ φέρεται τὸ σημεῖωμα τὸδε· *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφεν ἐν τῇ Φερραρία: δόξαι σοι τῷ θεῷ τῷ δόντι ἀρχὴν τε καλὴν καὶ τέλος*³.

ς) Τὸν ὑπ' ἀρ. I 2-9 τῆς πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Σαλαμάγκας, περιέχοντα τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, τὰ Ἀργοναυτικά καὶ τὴν Βατραχομυομαχίαν. Ἐν αὐτῷ φέρεται ἡ σημείωσις ἡδε· *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφεν*⁴.

Πάντες οἱ ἀνωτέρω ἀναγραφέντες κώδικες εἶνε ἀχρόνιστοι, τοῦ Λαμπούδη μὴ ἔχοντος τὸ ἔθος νὰ σημειόνη τὸ ἔτος καθ' ὃ

¹ *Cosattini* Index codicum graecorum bibliothecae archiepiscopalis Utinensis ἐν *Studi italiani di filologia classica* Τόμ. Ε' (1897) σ. 396-397. Πρὸς *Omont* Notes sur quelques manuscrits grecs de la Bibliothèque archiepiscopale d'Udine provenant du cardinal Domenico Grimani ἐν *Centralblatt für Bibliothekswesen* Τόμ. IB' (1895) σ. 415. Ὁ μὲν *Cosattini* γράφει *φλωρεντία*, ὁ δὲ *Omont* *φλορεντία*, ὅπερ καὶ πιθανώτερον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σημεῖωμα τοῦ Μοναχίου κώδικος 00XXX.

² Ὁ *Gardthausen* (*Griechische Paläographie* σ. 330) γράφει *Reg. 3335*, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν νῦν 2835 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν ἰων, ἥστις εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Λαμπούδη ἐγγραφείς. Ἴδε *Omont* *Inventory sommaire* Τόμ. Α' σ. LXXIX. Τόμ. Γ' σ. 47.

³ *Henr. Stevenson senior* *Codices manuscripti Palatini graeci Bibliothecae Vaticanae*. Ἐν Ῥώμῃ. 1885 σ. 135.

⁴ *A. Martin* *Notices sommaires des manuscrits grecs d'Espagne et du Portugal* ἐν *Nouvelles archives des missions scientifiques*. Τόμ. Β' 1892 σ. 172.

ἔγραφεν. Ἄλλ' ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔζη ὁ ἄγνωστος βιβλιογράφος γίνεται σαφῆς ἐκ τοῦ γραφικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ἀνερχομένου εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, καθ' ὃ ἔκρινα ἰδῶν αὐτὸς τὸν ἐν Μοδένη κώδικα καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ χρόνου ὃν ἐσημείωσαν οἱ πλείστοι τῶν περιγραφάντων τοὺς ἄνω σημειωθέντας κώδικας. Ἄλλ' ἐπειδὴ δύο αὐτῶν ἄλλως κρίνουσι περὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν περιγραφέντων κωδίκων, ὁ μὲν Martin σημειώσας αἰῶνα XV-XVI¹, ὁ δὲ Omont τὸν XVI², δύναται, νομίζω, νὰ ἐξαχθῇ ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Λαμπούδης ἔζη τελευτῶντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἕκτου.

Καὶ ἄλλο τι δὲ δὲν ἐφρόντιζε νὰ σημειόνη πάντοτε ὁ Λαμπούδης, τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔγραφεν ἕκαστον κώδικα. Διὰ τοῦτο δὲν γινώσκομεν, ἂν οἱ οὐδὲν τοιοῦτο σημείωμα φέροντες κώδικες ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίᾳ Πελοποννήσῳ. Ὅπως δὲ ποτε δ' ἔπειτα βλέπομεν αὐτὸν ἐξοικισθέντα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ζῶντα ἐν Φερράρα καὶ Φλωρεντία, ὅπου καὶ ἔγραψε τοὺς ὑπ' ἀρ. β' καὶ ε' κώδικας.

Καὶ τὸ μὲν σεβαστὸς τὸ παραζευγνύμενον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου εἶνε πάντως δηλωτικὸν ἀξιώματος, καθ' ὃ βλέπομεν ὁμοίως σεβαστοὺς προσεπωνυμωμένους τῷ 1316 ἐν Πελοποννήσῳ τὸν Μανουὴλ Στεφανίτην, τὸν Καλοδίκην καὶ τὸν Θεόδωρον Λακασᾶν³. Τὸ δὲ Λαμπούδης εἶνε ὄνομα οἰκογενείας καὶ ἄλλως γνωστῆς ἐκ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Λαμπούδης ἀναφέρεται ἐν τινι ἰππιατρικῇ συλλογῇ τοῦ κώδικος 2244 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, γεγραμμένου τὸν ιγ'-ιδ' αἰῶνα⁴. Μανουὴλ Λαμπούδης ταβουλλάριος μνημονεύεται ὡς συνυπογράφας τῷ 1240 ἐν ἀφιερωτηρίῳ τοῦ Ματθαίου Περδικάρη κτίστου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγιοτριαδικῆ

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 172.

² Inventaire sommaire Τόμ. Α' σ. XLV καὶ Τόμ. Β' σ. 47.

³ Miklosich-Müller Acta et diplomata Τόμ. Α' σ. 53.

⁴ G. Costomiris Études sur les écrits inédits des médecins grecs ἐν τῇ Revue des études grecques Τόμ. Ε' (1892) σ. 63.

νης¹. Λαμπούδιος δ' αναγράφεται ἐν νομοκάνοσιν ὡς παράδειγμα ἀνδρὸς ἀγαγομένου δευτέραν ἐξαδέλφην τῆς ἰδίας μητρός². Τέλος δὲ ἄξιον μνείας εἶνε, ὅτι ἐν βενετικοῖς ἐγγράφοις τοῦ 1407 καὶ 1417 μνημονεύεται ἄρχων τοῦ Ἄστρους, ὅστις ἴσως ἔφερε τὸ ὄνομα Λαμπούδιος³.

II.

Αἰῶνος εε'. — Ἰωάννης Δοκειανός.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου Δοκειανοῦ, τοῦ γνωστοῦ λογίου τοῦ διατρίψαντος ἐν Μυστρᾷ καὶ διατελοῦντος ἐν φιλία καὶ σχέσει πρὸς τε τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον καὶ τοὺς ἄλλους τελευταίους δεσπότες τῆς Πελοποννήσου, ὡς βιβλιογράφου καὶ κτήτορος κωδίκων παραπέμπω εἰς τὰ διὰ μακρῶν γραφέντα ὑπ' ἐμοῦ ἄλλοτ' ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι⁴.

Ἄγνωστον δὲ κατὰ πόσον εἶνε ἀπόγονος τοῦ βιβλιογράφου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος Θεοδώρου Δοκειανοῦ. Τὸ ὄνομα Δοκειανός εἶνε κυρίως εἰπεῖν τὸ ἐθνικὸν τῆς πόλεως Δοκείας, κειμένης ἐν τῷ Πόντῳ πλησίον τῆς Ἀμασειας⁵, ἣν, ὀχυρὰν

¹ Ἐκδέδοται ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου ἐν τοῖς Βυζαντιακοῖς Χρονικοῖς Τόμ. Θ' (1902) σ. 130 κ. ἔ.

² Μπενέσεβιτς Εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Βατοπεδίῳ καὶ Λαύρα ἑλληνικῶν κανονικῶν χειρογράφων. Ἐν Πετρούπολει 1904 (Βυζαντινῶν Χρονικῶν Παράρτημα Τόμ. ΙΑ' σ. 14 καὶ 16).

³ Misti XLVIII φ. 147⁶ καὶ Misti LII φ. 88^a. Ὁ Hopf (Geschichte Griechenlands ἐν Τόμῳ 86 τῆς Allgemeine Encyclopädie τοῦ Ersch καὶ Gruber) ἐν μὲν σ. 70 ἐκ τῶν ἐγγράφων ἐκείνων παραλαμβάνων τὸ ὄνομα καλεῖ αὐτὸν Lampudios, ἐν δὲ σ. 78 Lamborcho (Lampudios).

⁴ Τόμ. Α' (1904) σ. 299 κ. ἔ. Πρὸς. Krumbacher Geschichte der Byzantinischen Literatur σ. 497 (ἑλλ. μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 177).

⁵ Gfrörer Byzantinische Geschichten. Graz. 1877 Τόμ. Γ' σ. 832. Πρὸς. Muralt Essai de chronographie byzantine. Ἐν Παρισίοις 1871 Τόμ. Β' σ. 21. — Ramsay The historical geography of Asia Minor. Ἐν Λονδίῳ. 1890 σ. 267, 316, 321, 356.

οὔσαν καὶ διὰ τοῦτο φρούριον λεγομένην, βλέπομεν καταλαμ-
βανομένην καὶ καθαιρουμένην ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Διογένους τῷ
1069¹. Κατόπιν δὲ τὸ ἐθνικὸν, ὡς οὐκ ἄηθες παρὰ τοῖς Βυ-
ζαντινοῖς καὶ τοῖς νέοις Ἕλλησι, μετέστη κατὰ μικρὸν εἰς ὄνομα
οἰκογενείας².

Ἄλλ' οὔτε περὶ τούτων τῶν Δοκειανῶν δύναμαι νὰ μαρτυ-
ρήσω, ἂν ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἰωάννου τοῦ δεκάτου πέμπτου
αἰῶνος ἢ μόνον ὁμώνυμοι αὐτοῦ, οὔτε περὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ
υἱοῦ τοῦ Συμεῶν τοῦ γράψαντος τῷ 1328 τὸν Χρυσόστομον
τὸν ἀποκείμενον ἄλλοτε μὲν παρὰ τοῖς Βενεδικτινοῖς τῆς Φλω-
ρεντίας³, νῦν δ' ἐν τῇ Λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ, ὅπου φέρει
τὸν ἀριθμὸν Conventi soppressi 114 (Abbazia Fiorentina 2625,
olim 45). Ἐν τῷ φ. 232^a τοῦ κώδικος τούτου φέρεται γεγραμ-
μένον τὸ σημεῖωμα τόδε· Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χει-
ρὸς ἐμοῦ Θεοδώρου Δοκειανοῦ τοῦ Συμεῶν, κατὰ μῆνα Φευ-
ρουάριον τῆς ια' ἰνδ. τοῦ ρωλς' ἔτους: ἔχοντα τὸν μῆνα ἡμέ-
ρας ιη'⁴.

Ἄλλοι δὲ Δοκειανοὶ, ἄγνωστον ἂν συγγενεῖς τῶν ἀνωτέ-
ρω μνημονευθέντων βιβλιογράφων, σημειωθήτωσαν ἑνταῦθα
ἐκ μὲν τῶν παλαιότερων ὁ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐνδεκά-
του αἰῶνος κατεπάνω Ἰταλίας Νικηφόρος, ὅστις Δουλκιανὸς
λέγεται ἐν ταῖς ἐσπερίαις πηγαῖς⁵, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν, Θα-
νόντα τῷ 1049, πιθανῶς συγγενῆς αὐτοῦ, Μιχαήλ⁶, ὅστις ἐφο-

¹ Σκυλίτζη σ. 702, 16. — Ζωναρά XVIII, 15. — Μιχαήλ Γλυκά σ. 612, 3.
— Μιχαήλ Ἀτταλειάτου σ. 169, 13.

² Περὶ τῶν παρὰ Βυζαντινοῖς οἰκογενεϊακῶν ὀνομάτων τῶν ἐξ ἐθνικῶν παραγομένων
ἴδε *Heinrich Moritz Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und
Chronisten. Programm des K. Humanistischen Gymnasiums in Landshut
für das Schuljahr 1897/98 II Theil* σ. 34 κ. ἐ. Ὁ Moritz δὲν περιλαμβάνει ἐν-
ταῦθα τὰ φέροντα τὴν κατάληξιν ἡνὸς οἰκογενεϊακὰ ἐξ ἐθνικῶν ὀνομάτων, περὶ ὧν
ὀλίγα μόνον λέγει ἐν I Theil (1896/97) σ. 50.

³ *Gardthausen Griechische Paläographie* σ. 339.

⁴ *Rostagno in Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Α' σ. 155.

⁵ *Muralet Essai de chronographie byzantine* Τόμ. Α' σ. 617.

⁶ *Κεδρηνοῦ* ἰκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 545.

νεύθη μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, μα-
 χόμενος πρὸς τοὺς Πατζινάκας¹. Ἐνυμφεύθη δὲ οὗτος θυγατέρα
 τοῦ πρωτοσπαθαρίου Μανουὴλ Κομνηνοῦ, ἀδελφὴν τοῦ αὐτο-
 κράτορος Ἰσαακίου. Ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθη ὁ Θεό-
 δωρος Δοκειανὸς, ἀνὴρ διακριθεὶς ἐν διαφόροις πολιτικαῖς ἀρ-
 χαῖς καὶ ὡς στρατηγός². Ἐν δὲ μεταγενεστέροις χρόνοις εὐρί-
 σκομεν τὸν μελωδὸν Δημήτριον Δοκειανὸν, μαθητὴν τοῦ περιω-
 νύμου Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη, οὗ ἐκκλησιαστικὰ μέλη περιέ-
 χονται ἐν τριῶν κώδιξι διαφόρων βιβλιοθηκῶν³. Τέλος δὲ παρα-
 τηρητέον, ὅτι πρὸς τοὺς Δοκειανοὺς δὲν πρέπει νὰ συγχύσωμεν
 τοὺς δύο γνωστοὺς Δορουανοὺς ἢ Δορυανοὺς⁴.

12.

**Περὶ τὸ 1418.—Νικηφόρος Δούκας Πα-
 λαεολόγος Μαλάκης.—Ἰωάννης Δούκας Μαλάκης.**

Ἐκέκτητο τὸν ὑπ' ἀρ. 1808 ἱατρικὸν κώδικα τῆς ἐν Βονω-
 νίᾳ Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης. Ἐν τῇ ὥσ' τοῦ φ. 310^x

¹ Κεδρηνοῦ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 601.

² Νικηφόρου Βρυεννίου ἐκδ. Βόννης σ. 92.— Ἄννης Κομνηνῆς ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 22.

³ Ἴδε παραδείγματος χάριν Ζακκελίωνος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος σ. 160 ἀρ. 886, σ. 162 ἀρ. 893.— Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 248, 367, 371, 407, 474. — Β' σ. 606. — Δ' σ. 368.

⁴ Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα δέλτος, δῶρον τιμιον θεοῦ, διὰ χειρὸς κάμοῦ, Ἰωάννου Δορουανοῦ ἐντελοῦς καὶ ἀμαθοῦς ἀφρη, Ἰουνίῳ κβ ἀναγινώσκειται ἐν φ. 309 α τοῦ Νανιανοῦ κώδικος 72, νῦν Μαρκιανοῦ II 109, περιέχοντος ἔργα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐν δὲ φ. 260 β τοῦ Νανιανοῦ 80, νῦν Μαρκιανοῦ II, 59, περιέχοντος ὁμοίως ὁμίλιας χρυσοστομικὰς, ἀναγινώσκειται τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐργάφη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρὸς Ἰωάσαφ ἱερομονάχου τοῦ Δορυανοῦ εἴτι ἀπὸ θεογονίας ἀφοῦ Ὀκτωβρίῳ. Ταῦτα κατ' ἀνακαίνωσιν τοῦ ὑποδιουθυντοῦ τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης κ. G. Coggiola, ἐξ ἧς ἐξελέγχονται ὀρθὰ τὰ παρὰ Gardthausen (Griechische Paläographie τ. 324 καὶ 328) Ioasaph Doryanus καὶ Johannes Doryanus.

τοῦ κώδικος τούτου εὑρίσκεται τὸ σημεῖωμα *Νικηφόρος Δούκας ὁ Μαλάκης*¹.

Ὁ ἀνὴρ δὲν εἶνε ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς. Καὶ δὴ ἐν τέλει τῆς Ἐπισημίας Μάζαρι ἐν Ἄδου εὑρήνται προσηρτημέναι δύο ἐπιστολαί, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἀνακριβῶς καὶ ἀτελῶς ἐξεδόθησαν ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῆς συγγραφῆς ταύτης ὑπὸ τοῦ Boissonade καὶ Ellissen, ἅτε οὔσαι δυσξύμβλητοι ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι. Ἄλλ' ὁ Βερολίνειος κώδιξ Philippeus 1577 περισώζει αὐτὰς ἐλοκλήρους. Τούτων ἡ μὲν πρώτη ἐπιγράφεται *Μανουὴλ Ὀλόβωλου σὺν τοῖς ἀρμάτοις, τῷ ἀρίστῳ καὶ λαμπροτάτῳ Ἀσκληπιαδῶν, κυρῷ Νικηφόρῳ Δούκα Παλαιολόγῳ τῷ Μαλάκῃ, ἡ δὲ δευτέρα Παλαιολόγου Δούκα τοῦ Μαλάκῃ, ἀμοιβαῖα πρὸς κυρὸν Μανουὴλ τὸν Ὀλόβωλον*². Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν δὲ τούτων βλέπομεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς Μαλάκης εἶχε μεταναστεύσει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Μυστράν, ὅπου δὲν ἔπαυεν ἀναμιμνησκόμενος τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀγαθῶν.

Ἐγράφησαν δ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τῷ 1415, καὶ περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρέπει ν' ἀποδεχθῶμεν γραφέντα ὑπὸ τοῦ Μαλάκῃ τὸν ἀνωτέρω μνημονευόμενον κώδικα τῆς Βονωνίας.

Τοῦ Νικηφόρου δὲ τούτου Μαλάκῃ συγγενῆς, δυσκόλως δὲ πατὴρ ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Δούκας Μαλάκῃς ὁ γράψας τῷ 1349 τὸν Μονάχειον κώδικα 216 τὸν περιέχοντα τοὺς δεκαῆξ ἀναγινωσκομένους λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου ἀναγινώσκομεν τὸ σημεῖωμα τόδε: *Χεῖρ ἁμαρτωλοῦ Ἰωάννου Δούκα τοῦ μαλακῆ (γρ. Μαλάκῃ). Ἡ παροῦσα θεολογικὴ βίβλος ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέβρ. τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ρωνζ' ἔτους*³.

¹ *Olivieri* καὶ *Festa* *Indice de'codici greci Bolognesi* ἐν *Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Γ' (1895) σ. 396.

² *Treu* *Mazaris und Holobolos* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. Α' (1892) σ. 88.

³ Οὕτω φέρεται τὸ σημεῖωμα παρὰ τῷ *Hardt* *Catalogus codicum manuscriptorum graecorum bibliothecae regiae Bavaricae* Τόμ. Β' σ. 422.

13.

1419. — Ἄνωνυμος.

Ἐγραψε τὸν ὑπὸ ἀρ. 2991^α κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ περιέχεται μετ' ἄλλα πολλὰ ἡ Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν Ἄδου μετὰ τῆς πρὸς Μαλάκην ἐπιστολῆς τοῦ Ὀλεσώλου καὶ τῆς πρὸς τοῦτον ἀπαντήσεως τοῦ Μαλάκη. Ἐν φ. 441^ε εὕρηται τὸ σημείωμα τόδε· Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἑνδεκα^τ τοῦ ς^ο π^ο κη' διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ πανευγενεστάτου κυροῦ Ματθαίου Παλαιολόγου τοῦ Δάσκαρι¹. Ἐν δὲ φ. 491^β ἀνέγνω καὶ τάδε· † Ματ-

θαῖος Παλαιολόγος ὁ Σγουρομάλης πελοποννήσιος, Σπαρτιάτης καὶ Λακεδαιμόνιος (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος λακαϊδεμόνιος). Ἄνωθεν δὲ τοῦ ἐν ἀρχῇ σταυροῦ φέρεται γεγραμμένον τὸ ἔτος 1426.

Οὐδεμία ὑπόκειται ἀμφισβόλια, ἔτι Λακεδαιμόνιος ἦτο ὁ γράψας τὸν κώδικα. Ἡ ἐν αὐτῷ συμπερίληψις τῆς εἰς τὰ πελοποννησιακὰ κυρίως πράγματ' ἀναφερομένης συγγραφῆς τοῦ Μάζαρι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παραγγείλαντος τὸν κώδικα Ματθαίου Παλαιολόγου, πάντως συγγενοῦς πρὸς τοὺς Παλαιολόγους τοῦ Μυστρᾶ, θὰ ἤρκουν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἡμετέρου ἰσχυρισμοῦ. Ἀλλὰ περιτράνως ἔπειτα λέγεται Πελοποννήσιος, Σπαρτιάτης καὶ Λακεδαιμόνιος ὁ ἐν τῷ ἐτέρῳ σημειώματι ἀναγεγραμμένος Ματθαῖος Παλαιολόγος, εἴτε εἶνε ὁ αὐτὸς ὁ πρὸς γραφὴν τοῦ κώδικος δαπανήσας εἴτε ἄλλος τις ὁμώνυμος. Καὶ τὸ ἐπώνυμον δὲ Σγουρομάλλης, ὅπερ φέρει οὗτος, ἀνήκει εἰς ἐπιφανῆ καὶ ἀρχαῖον λακωνικὸν οἶκον. Οὕτω Θεόδωρον μὲν Σγουρομάλλη

¹ *Omont* Les manuscrits grecs datés des XV et XVI siècles de la Bibliothèque Nationale et des autres bibliothèques de France ἐν τῇ *Revue des Bibliothèques* Τόμ. Β' (1892) σ. 5.

εὐρίσκομεν ἤδη τῷ 1316 μνημονευόμενον μεταξὺ ἄλλων πολλῶν Πελοποννησίων ἐν συνοδικῇ πράξει τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου ΙΓ' ¹. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ *Livre de la Conquete* γίνεται μνεία τοῦ Γεωργίου Sguero-Maly ἢ Sgouro-Mailly, ἀρχηγοῦ τοῦ ἐν Μυστρᾷ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας, οὐ μικρὰς παρασχόντος εἰς τοὺς Φράγκους ὑπηρεσίας ². Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Λάκωνος Δημητρίου Μόσχου τῶν ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ κώδικι C 80 inf. σωζομένων φέρεται καὶ «Τοῦ αὐτοῦ μελέτη συνηγορικὴ πρὸς Μιχαῆλον περὶ κλοπῆς, ὑπὲρ τοῦ εὐγενεστάτου Παύλου τοῦ Σγουρομάλλου» ³.

Τέλος δὲ πολλῆς προσοχῆς ἀξία εἶνε ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων σημειωμάτων ἢ ἀναμφηρίστως τῇ αὐτῇ χειρὶ γραφεῖσα δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν χρονολογία 1426. Ἐχομεν οὕτω τὸ πρῶτον γνωστόν μοι παράδειγμα τῆς παρ' Ἑλλησι χρήσεως ἀραβικῶν ἀριθμῶν, πρῶτόν τε καὶ μοναδικόν, ἐπειδὴ ἔπειτα πρέπει νὰ καταβῶμεν δεκαετηρίδας πολλὰς, ἕως εὐρωμεν ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς χειρογράφοις ἀρχομένην κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα τὴν πικρὴν χρῆσιν αὐτῶν, καθ' ἃ θέλω ἀποδείξει ἄλλοτε δι' ἰδίας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου μελέτης.

¹ *Miklosich-Müller Acta et diplomata* Τόμ. Α' σ. 53.

² *Buchon Recherches historiques sur la principauté française de Morée*. Ἐν Παρισίοις. 1845 σ. 347, 347, 350, 354-356. Πρὸς. Ἀδ. Ἀδαμαντίου Ἐὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Γ' σ. 594 κ. ἐ. (καὶ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ χωριστοῦ τεύχους). Ὁρθῶς δὲ κ. Ἀδαμαντίου ἀντιπαρατηρεῖ εἰς τὸν *Hopf* (*Geschichte Griechenlands* ἐν Ἐγκυκλοπαιδείᾳ *Ersch* καὶ *Gruber* Τόμ. 85 σ. 343. Πρὸς. *Πασαρηγοπούλου* Ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους Τόμ. Ε' ἐκδ. 6' σ. 152), ἀποδεχόμενον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Σγουρομάλλου, γασμούλου κατ' αὐτὸν ὄντος, προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γαλλικοῦ μητρικοῦ οἴκου τοῦ Mailly, ὅτι τοῦτο εἶνε γνησίως ἐλληνικὸν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου σγουρός καὶ τῆς λέξεως μαλλιά. Σώζεται δὲ κατὰ τὸν κ. Ἀδαμαντίου μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα Σγουρομάλλου ἐν τῷ δῆμῳ Ἀλαγονίας.

³ *Martini-Bassi Catalogus codicum graecorum Bibliothecae Ambrosianae* Τόμ. Β' σ. 950.

14.

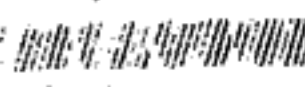
1440. — Ἰωάννης Χανδακηνός.

Ὁ Ἰωάννης Χανδακηνός, διάκονος καὶ δευτερεύων τῆς μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, εἶνε γνωστός εἰς ἡμᾶς ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κώδικος, τοῦ τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Νεαπόλεως III B-1, περιέχοντος τὸν Ἡρόδοτον καὶ γραφέντος τῷ 1440. Ἐν φ. 133^z τοῦ κώδικος τούτου ἀναγινώσκομεν τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος γ' ἔτους πρμη' (λείπει τοῦ ἔτους τὸ πρῶτον γράμμα ,ς, ἅτε τοῦ κώδικος ἐφθαρμένου ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς ῥας) διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου διακόνου καὶ δευτερέοντος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λακεδαιμονίας τοῦ Χανδακηνοῦ.

15.

1441. — Νικόλαος Λεμενέτης.

Ἐγραψεν οὗτος μέρος τοῦ ὑπ' ἀρ. 144 (α. Τ. 8. 12) πολυμιγοῦς κώδικος τῆς ἐν Μοδένη Ἀτεστίας βιβλιοθήκης (Eslense), ἀνήκοντος εἰς Δημήτριον Ραοῦλ τὸν Καβάκην καὶ περιέχοντος ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων.

Ἐν φ. 130^z τοῦ κώδικος τούτου ἐν τέλει τῆς Περὶ κόσμου συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εὔρηται τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐπληρώθη ὁ παρὸν λόγος διὰ χειρὸς ἐμοῦ νοταρίου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λακεδαιμονίας  Νικολάου τοῦ Λεμενέτι μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ἔτους, ,ς-ωϞ ωμ-ωϞω ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν κυρίου Δημητρίου καὶ αὐθέντου μου Ραοῦλ

¹ Τὸ σημεῖωμα τοῦτο οὐκ ἄνευ πταισμάτων ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ *Cyrellus* (Codices graeci regiae bibliothecae Borbonicae. Ἐν Νεαπόλει 1832 Τόμ. Β' σ. 305). Ὁρθῶς δ' ἐξέδωκ' αὐτὸ ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Β' σ. 472 κ. ἑ.

τοῦ Καβάκη. Κατωτέρω δὲ προστίθενται ταῦτα· † Χωρικὸς δὲ ἔστιν εἰς τὸ γράφειν καὶ διὰ τὸν Κύριον εὐχεσθαι καὶ μὴ καταρᾶσθαι¹.

Ἐσφαλμένως δὲ εἰκάζει ὁ Allen², ὅτι ὁ Νικόλαος Λεμενίτης εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Νικόλαος βεστιαρίτης, περὶ οὗ ἶδε κατωτέρω ὑπ' ἄρ. 18.

Καὶ ἐγγράφη μὲν οὗτος ὁ κώδιξ συμφώνως πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν σημείωμα ὑπὸ Νικολάου τοῦ Λεμενίτου, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀξιὸν παρατηρήσεως εἶνε τὸ ἐν φ. 1^α σημείωμα

η		κ
ιω	ιω	μου
	+	τορνί
συνα	βοήθει	μοι
		δηνώ

= Ἰησοῦ μου βοήθει μοι Ἰωάννη Τορνίκη Συναδηνώ. Εἶνε δ' οὗτος κτήτωρ τοῦ κώδικος πρὸ τοῦ Καβάκη, εἰ μὴ ὁ γράψας τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος χρονικὰ σημειώματα.

16.

1442.—Ἰωάννης Καριανέτης ἱερεὺς.

Ἐγραψε τὸν ὑπ' ἄρ. 59 κώδικα τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀγγελικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Angelica), περιέχοντα τὸ Τριώδιον καὶ τοὺς Ψαλμούς· ἐν φ. 365⁶ φέρεται τὸ σημείωμα τόδε· Ἐπληρώθη τὸ παρὸν Τετραώδιον δια χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαρ-

¹ Τὰ σημειώματα παρατίθενται ἀνωτέρω οἷα ἀντέγραψ' αὐτὸς τὸ θέρος τοῦ 1903 ἐν Μοδένῃ. Ἴδε αὐτὰ μετὰ μικρᾶς παραλλαγῆς περὶ τὴν γραφὴν τῆς χρονολογίας καὶ παρὰ *Puntoni* (Indici dei codici greci della biblioteca Estense di Modena) ἐν Studi Italiani di filologia classica Τόμ. Δ' (1896) σ. 478. Ὁ δὲ Allen (Notes on greek manuscripts in Italian libraries. Ἐν Λονδίνο. 1890 σ. 15) περὶ ἄλλα τε ἐπιτισεύσεν ἀντιγράψας τὸ σημείωμα καὶ περὶ τὴν χρονολογίαν (,στμθ), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου, ὃν καλεῖ Λεβενίτιγ.

² Allen Notes σ. 16.

τῶλοῦ· καὶ ταπεινοῦ Ἰωάννου ἱερέως οὗ τὸ ἐπήκλιόν μου μέ-

μνησθαι ^τ Καριϊάνῃ· καὶ οἱ ἀναγινῶσκοντες αὐτὸ, εὐχεσθαι κα-
μοὶ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι ἄπειρος οἰμῆ τῆς τοιαύτης τέχνης·
καὶ χωρικὸς τοῦ νοῆ· ἐπληρώθη οὖν ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν δε-
σποτῶν· καὶ αὐτοκράτορων· Ῥωμαίων· τῶν Παλαιολόγων κυ-
ρίου Θεοδώρου· καὶ κύρι· Κωνσταντίνου· καὶ κυρίου Θωμᾶ·
ἐπὶ εἶτος τρέχοντος (Ϟῶ διαγεγραμμένον) ἔτους ςῶϞῶ·λα ἰνδ.
ς·† μηνί Δεκεμβρίῳ· ιε' : †¹.

Καὶ ὅτι μὲν ὁ κῶδιξ ἐγράφη ἐν Πελοποννήσῳ οὐδαμῶς εἶνε
ἀμφίβολον· ἀλλ' ἀβέβαιον εἶνε, ἂν ἐγράφη ἐν Λακεδαίμονι ἢ
ἀλλαχοῦ τῆς χερσονήσου, ἧς ἐνταῦθα μνημονεύονται καὶ οἱ
τρεῖς συγχρόνως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1428 ἐν ἀλλήλοις διανεμημέ-
νοι τὴν ἀρχὴν ὡς δεσπότης Θεόδωρος Β', Κωνσταντῖνος καὶ
Θωμᾶς οἱ Παλαιολόγοι. Τὸ δ' ἔτος, καθ' ὃ ἐγράφη ὁ κῶδιξ,
δὲν ἔχει ὀρθῶς ὡς ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ καταλό-
γου. Καὶ δὴ εἰς τὸ ἔτος ,ςϞῶλα' ἀνταποκρίνεται τὸ 1422-1423,
ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔτος τοῦτο δὲν συμπίπτει ἡ ἕκτη ἰνδικτιῶν. Δὲν
δύναται δὲ καὶ ἄλλως νὰ ἔχη ὀρθῶς τὸ ἔτος, διότι τῷ 1422-
1423 δὲν ἦσαν ἤδη δεσπότης ἐν Πελοποννήσῳ καὶ οἱ τρεῖς
ἀδελφοὶ, ἀλλὰ μόνον ὁ Θεόδωρος Β'. Ἐγράφη λοιπὸν ὁ κῶδιξ
ὅπωςδὴποτε μεταξὺ τοῦ 1428 καὶ τοῦ 1449, ὅτε ὁ Κωνσταν-
τῖνος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς αὐτοκράτωρ. Μεταξὺ
δὲ τούτων τῶν ἐτῶν ἰνδικτιῶνα ἕκτην ἔχομεν μόνον τῷ 1442-
1443 (,ςϞῶνα'). Ἄρα εἰκάζω, ὅτι παρανεγνώσθη μὲν ἐν τῷ
ἔτει τὸ λ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ν, ἐγράφη δὲ ὁ κῶδιξ τῷ 1442 (ἐν
Δεκεμβρίῳ τοῦ ,ςϞῶνα').

(Ἔπεται τὸ τέλος)

¹ *Franchi de' Cavalieri e G. Muccio* Index codicum graecorum bi-
bliothecae Angelicae ἐν *Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Δ' σ. 110.